

שיטות דרשת הפסוקים של חגבים

ויקרא פרק יא

אע"פ שאין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן

(כא) אך את זה תאכלו מפל שרץ העוף ההלך על ארבע אֲשֶׁר <לא> לו כְּרָעִים מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנִתְרָה בָּהֶן עַל הָאָרֶץ :
 (כב) את אלה מהם תאכלו את הארבה לְמִינֵהוּ וְאֶת הַסַּלְעָם לְמִינֵהוּ וְאֶת הַחֲרָגָל לְמִינֵהוּ וְאֶת הַחֲגָב לְמִינֵהוּ :
 (כג) וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף אֲשֶׁר לוֹ אַרְבַּע רַגְלִים שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם :

תנא דבי רב – כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ומרבי דדמי ליה משני צדדין

כלל

(כא) אך את זה תאכלו מפל שרץ העוף ההלך על ארבע אֲשֶׁר <לא> לו כְּרָעִים מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנִתְרָה בָּהֶן עַל הָאָרֶץ :
 (כב) את אלה מהם תאכלו

פרט (כלל ופרט)

רבוי (אינו דומה כלל בתרא לכלל קמא)

לְמִינֵהוּ – להביא צפורת הכרמים	את הארבה (זה גובאי)
לְמִינֵהוּ – להביא היוחנא ירושלמית	וְאֶת הַסַּלְעָם (זה רשון)
לְמִינֵהוּ – להביא הערצוביא	וְאֶת הַחֲרָגָל (זה ניפול)
לְמִינֵהוּ – להביא הרזבנית	וְאֶת הַחֲגָב (זה גדיאן)

תנא דבי רבי ישמעאל – כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט ומרבי כל דדמי ליה בחד צד

כלל (כלל קמא דוקא)

(כא) אך את זה תאכלו מפל שרץ העוף ההלך על ארבע אֲשֶׁר <לא> לו כְּרָעִים מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנִתְרָה בָּהֶן עַל הָאָרֶץ :
 (כב) את אלה מהם תאכלו

הרי אתה דן בבנין אב
 מהכלל ופרט וכלל של ארבה וחרגול
 הצד השווה שבהן שיש לו
 ד' רגלים וד' כנפיים וקרצולים
 וכנפיו חופין את רובו ואין ראשו ארוך

פרט

את הארבה: (זה גובאי) – אין לו גבחת, אין לו זנב, אין ראשו ארוך
 וְאֶת הַסַּלְעָם (זה ניפול) – יש לו גבחת, אין לו זנב, אין ראשו ארוך
 וְאֶת הַחֲרָגָל (זה רשון) – יש לו גבחת, יש לו זנב, אין ראשו ארוך
 וְאֶת הַחֲגָב – עד שיהא ששמו חגב

כלל (כלל ופרט וכלל)

לְמִינֵהוּ – להביא צפורת הכרמים
 לְמִינֵהוּ – להביא האושכף (ויוחנא ירושלמית – עיין רש"י)
 לְמִינֵהוּ – להביא הכרספת והשחלנית (והערצוביא – עיין רש"י)
 לְמִינֵהוּ – עד שיהא בו ארבעת הסימנים

לא לכתוב רחמנא סלעם
 ותיתי מארבה ומחרגול...
 סלעם דכתב רחמנא ל"ל
 אם אינו ענין לגופו
 תנהו לענין לראשו ארוך

שיטת רב פפא בש"ס

תלמוד בבלי מסכת חולין דף מו עמוד א

ההוא פולמוסא דאתא לפומבדיתא, ערקו רבה ורב יוסף; פגע בהו ר' זירא, אמר להו: ערוקאי, כזית שאמרו - במקום מרה. רב אדא בר אהבה אמר: במקום שהיא חיה. אמר רב פפא: הלכך, בעינן כזית במקום מרה, ובעינן כזית במקום שהיא חיה.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף סה עמוד א

ובחגבים כל שיש לו כו'. מאי רובו? אמר רב יהודה אמר רב: רוב ארכו, ואמרי לה: רוב הקיפו; אמר רב פפא: הלכך, בעינן רוב ארכו, ובעינן רוב הקיפו.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף עו עמוד ב

ת"ר: נשבר העצם ויצא לחוץ, אם עור ובשר חופין את רובו - מותר, אם לאו - אסור. וכמה רובו? כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן: רוב עוביו, ואמרי לה: רוב הקיפו. אמר רב פפא: הלכך, בעינן רוב עוביו, ובעינן רוב הקיפו.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יא עמוד ב

מאי מברך? אמר רב יהודה אמר שמואל: אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה. ורבי יוחנן מסיים בה הכי: הערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ועוסקי תורתך, ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל. ורב המנוא אמר: אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. ברוך אתה ה' נתן התורה. אמר רב המנוא: זו היא מעולה שבברכות. **הלכך לימרינהו לכולהו.**

רבי עקיבא איגר מסכת ברכות דף יא עמוד ב

שם הלכך כו'. ברי"ף והרא"ש הגירסא אמר ר"פ הלכך.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט עמוד א

ואמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי: הרואה את הקשת בענן צריך שיפול על פניו, שנאמר +יחזקאל א'+ כמראה הקשת אשר יהיה בענן וגו' ואראה ואפל על פני, לייטי עלה במערבא, משום דמחזי כמאן דסגיד לקשתא. אבל ברוכי ודאי מברך. מאי מברך - ברוך זוכר הברית. במתניתא תנא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: נאמן בבריתו וקיים במאמרו. **אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרוייהו ברוך זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו.**

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט עמוד ב

על הגשמים כו'. ועל הגשמים הטוב והמטיב מברך? והאמר רבי אבהו, ואמרי לה במתניתא תנא: מאימתי מברכין על הגשמים - משיצא חתן לקראת כלה. מאי מברכין? אמר רב יהודה: מודים אנחנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו, ורבי יוחנן מסיים בה הכי: אילו פינו מלא שירה כים וכו' אין אנו מספיקין להודות לך ה' אלהינו... עד תשתחוה, ברוך אתה ה' רוב ההודאות. רוב ההודאות ולא כל ההודאות? - אמר רבא: אימא האל ההודאות. **אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרוייהו רוב ההודאות והאל ההודאות**

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ו עמוד ב

אמר רבי אבהו: מאימתי מברכין על הגשמים - משיצא חתן לקראת כלה. מאי מברך? אמר רב יהודה אמר רב: מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו. ורבי יוחנן מסיים בה הכי: אילו פינו מלא שירה כים ולשונונו רנה כהמון גליו כו', עד אל יעזבונו רחמיך ה' אלהינו ולא עזבונו, ברוך רוב ההודאות. רוב ההודאות ולא כל ההודאות? אמר רבא, אימא: אל ההודאות. **אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרוייהו: אל ההודאות ורוב ההודאות.**

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס עמוד ב

כי נפיק אומר: ברוך אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים ונקבים חללים חללים גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או אם יסתם אחד מהם אי אפשר לעמוד לפניך. מאי חתים? - אמר רב: רופא חולים. אמר שמואל: קא שוינהו אבא לכולי עלמא קצירי! אלא: רופא כל בשר. רב ששת אמר: מפליא לעשות. **אמר רב פפא: הלכך נמרינהו לתרוייהו, רופא כל בשר ומפליא לעשות.**

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כ עמוד א

ובגבולין כדי שתאחוז כו'. מאי רובן? - אמר רב: רוב כל אחד ואחד. ושמואל אמר: כדי שלא יאמרו הבא עצים ונניח תחתיך. תנא רב חייא לסיועיה לשמואל: כדי שתהא שלהבת עולה מאיליה, ולא שתהא שלהבת עולה על ידי דבר אחר. עץ יחיד, רב אמר: רוב עביו. ואמרי לה: ברוב היקפו. **אמר רב פפא: הלכך בעינן רוב עביו, ובעינן רוב היקפו.**

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כא עמוד ב

לאחריה מאי מברך? ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם (האל) הרב את ריבנו, והדן את דיננו, והנוקם את נקמתנו, והנפרע לנו מצרינו, והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו, ברוך אתה ה' הנפרע לישראל מכל צריהם. רבא אמר: האל המושיע. **אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרוייהו: ברוך אתה ה' הנפרע לישראל מכל צריהם האל המושיע.**